

LIHTSUSTATUD ETTEVÕTLUSTE GEVUS EESTIS

Maret Güldenkoh¹

Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Mereakadeemia

Sissejuhatus

Artiklis käsitletud teema aktuaalsus tuleneb sellest, et Eesti riigikogu võttis 19.06.2017 vastu ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse, mille peamiseks eesmärgiks oli soodustada mikroettevõtlust ja parandada mikroettevõtjate maksukäitumist. Ehk siis Eestis on alates 2019. aastast võimalik füüsilisel isikul ilma ettevõtjaks registreerimata olla seaduse- ja maksukuulekas. Käesolevas artiklis selgitatakse üksikettevõtluse arengut ja üksikisiku maksukäitumist ning ettevõtlustulu deklareerimise võimalusi aastatel 2019-2020.

Käesoleva artikli eesmärgiks on välja selgitada ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse kasutus füüsiliste isikute seas aastatel 2019-2020 ning kas seaduse rakendamine on kaasa toonud füüsilisest isikust ettevõtjate arvukuse ja nende ettevõtlustegevuse kasumlikkuse muutuse. Eesmärgi täitmiseks püstitatakse järgmised uurimisülesanded:

1. Selgitada üksikisiku ettevõtlustegevuse ja maksukäitumise ning ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse olemust ja erinevaid ettevõtlustulu deklareerimisvõimalusi Eestis.
2. Analüüsida ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse võimaluste kasutamist füüsiliste isikute seas aastatel 2019-2020.
3. Analüüsida füüsilisest isikust ettevõtjate ettevõtlustegevuse kasumlikkust ajavahemikul 2019-2020.
4. Analüüsida ettevõtluskonto kasutajate hoiakuid ning mikroettevõtlusega jätkamise tahet ning põhjuseid.

Üksikisiku ettevõtlustegevus

Eesti taasiseseisvumisest alates on füüsilisel isikul võimalus tegutseda üksikettevõtjana registreerides end füüsilisest isikust ettevõtjaks. Taasiseseisvumise algaastatel enamus maapiirkonna ettevõtjad, kes said tagasi oma maad, metsa ja esivanemate talu, registreerisid end füüsilisest isikust ettevõtjaks. (Kirsipuu 2004) Majanduse mõõnaperioodidel on hoogustunud füüsilisest isikust ettevõtjatena registreerimine ning tõusuperioodidel on samas lõpetatud ettevõtlustegevus ning asunud palgatöle. Paljud füüsilisest isikust ettevõtjad teenivad ettevõtlustulu palgatöö kõrvalt.

Füüsilisest isikust ettevõtjate arv Eestis on taasiseseisvumise algusaastatega võrreldes tunduvalt vähenenud. Seisuga 01.01.2022 on Eestis registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjaid vaid 28 027 (Registrite ... 2022). Väga paljud üksikisikud ei ole siiski end registreerinud ettevõtjaks, kuna registreeritud ettevõtjana kaasneb neile lisakohustusi,

---

¹Maret Güldenkoh, MBA, lektor, Eesti Sisekaitseakadeemia ja Tallinna Tehnikaülikooli Eesti Mereakadeemia, maretgyldenkoh@gmail.com

näiteks tuleb hakata pidama raamatupidamisarvestust. Nii mõnedki riigid on osades tegevusvaldkondades teinud üksikisikule ettevõtlustulu teenimise lihtsamaks. Erisuste tegemiste peamiseks eesmärkideks on olnud kõikjal soodustada väikeettevõtlust ja parandada üksikisikute maksukäitumist.

Maksukäitumine ja üksikisiku tulu deklareerimine

Eestis on üksikisiku tulude deklareerimine automatiseeritud ning enamus andmeid teenitud tulude kohta jõuab süsteemselt üksikisiku eeltäidetud tuludeklaratsioonile, kuid andmed muude tulude ja ettevõtlustulu kohta tuleb ise tuludeklaratsioonile lisada. Üksikisik ehk füüsiline isik on maksumaksja samaselt juriidiliste isikutega. Tuludeklaratsioon tuleb esitada eelmisel aastal teenitud tulude eest hiljemalt järgmise aasta aprilli lõpuks (tulumaksuseadus 2000). Juhul kui üksikisik saab ajutise loomuga tulu, näiteks müüb aiasaaduseid või enda valmistatud käsitööd, siis peab ta tulu deklareerima muu tuluna ja tulult tulumaksukohustuse täitma (Güldenkoh 2021). Iga inimese kohuseks on kord aastas esitada tuludeklaratsioon eelmise aasta tulude kohta. Kui tegeleda ettevõtlusega mitte end ettevõtjana registreerides, siis tuludeklaratsioonil saab kajastada vaid tulu, tehtud kulutused ei lähe arvesse (Kirsipuu 2013, 97). Juhul, kui seda ei unustata saab eeldada, et füüsilise isiku maksukäitumine on korrektne.

Suure tõenäosusega unustavad üksikisikud ühekordsed tulu teenimised ning need jäetakse ka tuludeklaratsioonidel kajastamata. Sageli juhtub, et maksumaksja soovib olla maksukuulekas, kuid pisikese sissetuleku on unustanud deklareerimata ja tahtmatult on sattunud mittemaksukuulekate nimistusse. Et sellist olukorda vältida on mitu võimalust: esiteks registreerida end ettevõtjaks ehk hakata füüsilisest isikust ettevõtjaks. Ettevõtjaks registreerimine toob omakorda kaasa lisaks maksukohustusele ka registreerimis-, raamatupidamis-, aruandlus- ja tegevusvaldkonnast tulenevaid lisakohustusi, ning kõik teenitud tulu tuleb ise deklareerida tuludeklaratsiooni e-vormil (Güldenkoh 2021). Seetõttu paljud eraisikud ei soovi füüsilisest isikust ettevõtjana kaasnevat vastutust ning jätavad end pigem registreerimata. Teiseks võimaluseks on üles kirjutada kõik oma muu tulu ja see kohusetundlikult järgmisel kalendriaastal deklareerida ning olla maksukuulekas. Kuid siin tekib õigustatud küsimus: kui suure tõenäosusega on inimesel järgmisel kalendriaastal tuludeklaratsiooni täitmise ajal mees eelmise aasta veebruarikuu rahaline või mitterahaline väike sissetulek (Güldenkoh 2021)? Kolmandaks võimaluseks on avada pangas ettevõtluskonto ehk hakata tegelema ettevõtlusega lihtsustatud korras. Sellisel juhul ei teki isiku maksukäitumises häireid ning oma lihtsustatud ettevõtlustulu ei pea kusagile üles märkima ega ka mees pidama.

Lihtsustatud ettevõtlustulu

Eesti Vabariigi President kuulutas 29.06.2017 otsusega number 146 välja ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse, mille peamiseks eesmärgiks on soodustada mikroettevõtlust ja parandada mikroettevõtjate maksukäitumist. Seadus rakendus aastal 2019.

Vältimaks olukorda, kus unustatakse tuludeklaratsiooniga ettevõtlustulu deklareerimata, on võimalus üksikisikul avada pangas ettevõtluskonto. Ettevõtluskonto avamisel annab pank Maksu- ja Tolliametile teada, et isik soovib ettevõtlusega tegeleda lihtsustatud korras. Kõik ettevõtluskontole laekunud tulud kuuluvad automaatselt tulumaksuga maksustamisele vastavalt ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seadusele (tulumaksuseadus 2000). Ettevõtluskontole tohib kanda vaid teenuse osutamise ja kauba müügist saadud summad (ettevõtlustulu ... 2018) ning pank hoolitseb juba selle eest, et ettevõtluskontole laekunud summadel tulumaks Maksu- ja Tolliametile edasi kantakse (ettevõtlustulu ... 2018). Füüsilisel isikul ei ole mitte kellelegi sellest rohkem vaja teada anda, kogu informatsioon jõuab ise kalendriaasta eeltäidetud tuludeklaratsioonile.

Eestis on nüüd üksikisikul lihtne võimalus mikroettevõtlusega tegeleda ilma, et ta peaks pidama raamatupidamisarvestust või siis hoidma alles kauba või materjaliga seotud dokumente. Loomulikult ei ole võimalik sellise tegevusega kaasnevaid kulusid tuludest maha arvestada. Ettevõtluskonto avamisega ongi kõik üksikisiku kohustused nõuetekohaselt täidetud ning ei teki olukorda, et ettevõtluskonto omanik jätkaks ettevõtlustulu deklareerimata, sest andmed kanduvad automaatselt üksikisiku tuludeklaratsioonile ning teenitud tulult on automaatselt tulumaks tasutud. Ettevõtluskontole tohib kanda vaid teenuse osutamise ja kauba müügist saadud summad eurodes (ettevõtlustulu ... 2018).

Kõik tundub väga lihtne ja selleks ju ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seadus ongi kehtestatud. Seadusest tuleneb, et ettevõtluskonto omanik ei pea pidama raamatupidamis- ja maksuarvestust (raamatupidamise ... 2002) ning sellisest ettevõtluse tulust ei saa maha arvata ettevõtlustegevusega seotud kulusid, kuna neid saab maha arvata vaid füüsilisest isikust ettevõtja (tulumaksuseadus 2000). Tegeledes mikroettevõtlusega, näiteks pakkudes õhtul teenust lapsehoidjana või müües oma tehtud tooteid, ja tahtes olla maksukuulekas maksumaksja, on parim viis avada ettevõtluskonto.

Metoodika ja analüüs

Ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seadust on rakendatud alates aastast 2019. Artikli eesmärgiks on välja selgitada seaduse kasutatavus füüsiliste isikute seas aastatel 2019-2020 ning kas seaduse rakendamine on kaasa toonud füüsilisest isikust ettevõtjate arvukuse ja nende ettevõtlustegevuse kasumlikkuse muutuse. Ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seadust kasutas seaduse rakendamise esimesel aastal (2019) 1137 üksikisikut, aastal 2020 juba 52,93% enam. Analüüsi tulemuste põhjal saab väita, et üksikisikute maksukäitumine on paranemas ning kui järgmistel aastatel jätkub sama trend, siis võib eeldada üksikisikute maksukuulekuse kasvu.

Andmete analüüsist järeldub, et lihtsustatud ettevõtlustulu teenivate isikute arvu kasv on trendisoonas. Sama ei saa väita füüsilisest isikust ettevõtjate arvu kasvu kohta. Pigem on füüsilisest isikust ettevõtjate arv jäänud analüüsitaval perioodil (2019-2020) muutumatuks ning artikli koostamise ajaks on selge, et 2021 aastal on ettevõtlustulu deklareerinute arv väiksem. Analüüsist järeldub, et füüsilisest isikust ettevõtjate

ettevõtlustegevus ei ole kasumlik, sest 50% registreeritud füüsilistest ettevõtjatest ei teeni maksustatavat tulu ning nende tahe olla ettevõtja on selgusetu.

Lisaks statistilistele andmetele soovis artikli autor teada saada mis põhjustel otsustati mikroettevõtluse kasuks ehk milleks otsustati käituda vastavalt ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seadusele avades ettevõtluskonto ning milline on ettevõtluskonto omanike suhtumine sellisesse võimalusse. Põhjuste välja selgitamiseks viidi läbi ettevõtluskontot omavate isikute seas telefoniküsitlus ajavahemikul 17.12.-30.12.2021. Küsitluses küsiti kõigilt samu küsimusi: 1) miks otsustati ettevõtluskonto mitte füüsilisest isikust ettevõtjaks kasuks; 2) kas tegemist on lisateenistusega või on mikroettevõtlus ainsaks sissetuleku allikaks; 3) kas otsustatakse jätkata sellisel moel või soovitakse registreerida end ettevõtjaks, kui sellele küsimusele vastati jaatavalt, siis küsiti kas füüsilisest isikust ettevõtjaks või asutada äriühing ning kui otsustati luua äriühing, siis küsiti selle põhjust; 4) mida soovite veel täiendavalt lisada. Küsitluses osales 2020 aastal ettevõtluskontot kasutanud isikutest 5,87% ning eraldi ettevõtluskontot omavatest naistest 8,71%. Saadud tulemusi saab pidada usaldusväärseks.

Analüüsi tulemused

Kokkuvõtlikult saab küsitluste analüüsist järeldada seda, et vastused küsitlustele olid nii meeste kui ka naiste osas sarnased v.a teine küsimus. Teostatud analüüsist selgus, et inimesed tahavad tegutseda üksikettevõtjatena ning eelistavad sellist ettevõtlust, millega ei kaasne lisakohustusi ning enamus üksikettevõtjaid nii mikroettevõtluses (75,42%) kui ka registreeritud ettevõtlustegevuses (55,89%) on meessoost. Samuti kinnitus see, et aastast aastasse füüsilisest isikust ettevõtjate arv väheneb ning üheks suuremaks põhjuseks on see, et vastutatakse 100% isikliku varaga ning suur maksukoormus. (vt osa üksikisiku ettevõtlustegevus) Analüüsist selgus, et üksikettevõtjate teadlikkus tulude deklareerimise osas on suurenenud ning nad tahavad olla maksukuulekad. Nad on rahul sellega, et nad ei pea kuhugile eraldi tulu teenimisest teavitama ja sellega, et tulumaks automaatselt maha arvestatakse. Samuti selgus, et neile on oluline see, kuidas neid ümbritsevad inimesed käituvad ja neisse suhtuvad. (vt osa maksukäitumine)

Ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seadus (vt osa lihtsustatud ettevõtlustulu) on täitnud oma eesmärgi. Analüüsist selgus, et inimesed on rahul ettevõtluskontoga, mis annab neile vabaduse tegutseda ettevõtluses ja millega ei kaasne bürokraatiat. Samas ei pea nad oma tulu kuhugi ise deklareerima ning ka teenitud tulult võetakse automaatselt tulumaks ja edastatakse maksuhaldurile. Üksikisikud on rahul ning jätkavad ka järgmistel aastatel mikroettevõtlusega.

Kokkuvõte

Alates 2019 aastast on füüsilisel isikul võimalus tegutseda lihtsustatud korras ettevõtlusega ehk mikroettevõtlusega avades pangas ettevõtluskonto. Ning seda võimalust on hakatud aktiivselt kasutama, kui võrrelda soolise erisuse alusel ettevõtluskonto

kasutamist, siis mõlema (nii meeste kui ka naiste) arvukus on suurenenud, kuid meeste osas enam. Artikli eesmärk täideti, selgitati välja nii ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse kasutus füüsiliste isikute seas kui ka füüsilisest isikust ettevõtjate arvukuse ja ettevõtlustegevuse kasumlikkuse muutus aastatel 2019-2020. Selgus, et ettevõtlustulu lihtsustatud maksustamise seaduse kasutajate arv on kasvutrendis, samas füüsilisest isikust ettevõtjate arv ning nende ettevõtlustegevuse kasumlikkus on vähenenud.

Ettevõtluskonto peamiseks eelisteks on bürokraatiavaba tegutsemine ja ettevõtlustulult maksude automaatne maksmine ja deklareerimine Maksu- ja Tolliametis. Ettevõtluskonto omanikule ei kaasne mingeid lisakohustusi. Samas siis, kui ta tegutseks füüsilisest isikust ettevõtjana peaks ta oma majandustegevust dokumenteerima ja registreerima pidades raamatupidamisarvestust, koostades erinevaid aruandeid ning tagades dokumentide säilitamise. Ehk siis oma ettevõtlustegevuses oleks ta pidanud lähtuma ettevõtja hoolsuskohustusest.